

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY
KOMISJA FILOLOGICZNA

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek
tom 26

Jolanta Pasterska
Spory o powieść
w dyskusjach krytycznoliterackich
drugiej emigracji niepodległościowej

Poznań 2021

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Główny Redaktor Wydawnictw PTPN
Jakub Kępiński

Recenzent
prof. dr hab. Marian Kisiel

Redakcja językowa i korekta
Wojciech Nowakowski

Projekt okładki
Elżbieta Kidacka

Łamanie
Marlena Roszkiewicz

Publikacja finansowana
w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”
w latach 2017–2021, nr projektu 11H 16 0131 84

© Copyright by Sylwia Panek, Jolanta Pasterska, Poznań 2021

© Copyright for this edition by Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk, Poznań 2021

ISBN 978-83-7654-482-3

ISSN 2081-5999

Spis treści

ROZPRAWA WSTĘPNA

O kształt „wielkiej” powieści (na emigracji)	13
1. Rozpoznanie zagadnienia	13
2. Spór o powieściowe arcydzieło	18
3. Kres powieści czy jej nowe odsłony?	46

TEKSTY ŹRÓDŁOWE. ANTOLOGIA

Wykaz tekstów źródłowych	81
Nota edytorska	85

SPÓR O POWIEŚCIOWE ARCYDZIEŁO

W.[acław] A.[lfred] Zbyszewski Dlaczego nasza emigracja nie wydaje wielkiej literatury?	91
Juliusz Sakowski Uroki subiektywizmu	107
Jan Bielatowicz Nieśmiertelna literatura	117
Witold Gombrowicz Bronię Polaków przed Polską	123
Czesław Bednarczyk Laurki i literatura	129
Tymon Terlecki Literatura na emigracji	133
Jan Winczakiewicz Terlecki i Berman	153

Janusz Kowalewski	
Literatura na emigracji	161
Jan Lechoń	
Literatura polska i literatura w Polsce	165
Marian Pankowski	
Czy „obolały emigrant” może być pisarzem-artystą?	177
Jan Lechoń	
[Odpowiedź na artykuł M. Pankowskiego <i>Czy „obolały emigrant” może być pisarzem-artystą?</i>]	181
Michał Sambor	
Literatura na emigracji	183
Tymon Terlecki	
Głos diabelskiego adwokata (w sprawie literatury na emigracji)	195
Gustaw Radwański, Andrzej Busza	
Dialog o języku	209
Jan Darowski	
Nieobecność i Kara	217
Adam Czerniawski	
Polemiki	235
Jan Darowski	
Nieobecność i Kara – Stet	241
Adam Czerniawski	
Parę słów w odpowiedzi Sulikowi i Darowskiemu	247
KRES POWIEŚCI CZY JEJ NOWE ODSŁONY?	
Gustaw Herling-Grudziński	
Bezdroża powieści	251
Janusz Jasińczyk	
Głos pisarza	261
Witold Gombrowicz	
Przedmowa [do <i>Trans-Atlantyku</i>]	273
Józef Wittlin	
Apologia Gombrowicza	283
Tymon Terlecki	
Czy nowy typ powieści katolickiej?	299

Witold Gombrowicz	
[inc.] Proza powieściowa...	307
Czesław Miłosz	
W Polsce 1950 roku	313
Paweł Hostowicz	
Notatnik nieśpiesznego przechodnia	321
Józef Wittlin	
Młoda proza emigracyjna	335
Czesław Miłosz	
Diariusz paryski	345
Gustaw Herling-Grudziński	
Nota o „chorobie powieści”	353
Józef Wittlin	
Pochwała kobiety piszącej	365
Zbigniew Grabowski	
Kontrasty	371
Józef Mackiewicz	
Literatura contra faktologia	375
Wit Tarnawski	
Dokoła zagadnień nowoczesnej powieści	385
Wit Tarnawski	
Myśli o literaturze	397
Gustaw Herling-Grudziński	
[inc.] Powieść umarła...	403
Gustaw Herling-Grudziński	
[inc.] Nowa powieść...	405
Bibliografia	407
Indeks osób	417